MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF

Seduta tas-7 ta' Ottubru, 2004

Rikors Numru. 1/2004/1

Mark LOMBARDO, Charles Bonello, Alfred Debono u John Żammit

vs

KUNSILL LOKALI FGURA

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors imressaq fit-13 ta' Jannar, 2004 li bih ir-rikorrenti esponew;

Illi r-rikorrenti Lombardo, Bonello u Debono huma tlett kunsillieri fil-Kunsill Lokali Fgura, li kkontestaw bħala kanditati tal-Partit Nazzjonalista, filwaqt illi John Zammit

huwa l-editur tal-ġurnal "In-Nazzjon", ġurnal tal-Partit Nazzjonalista;

Illi fix-xhur tas-sajf tas-sena 2001, kien hemm kwistjoni dwar proġett fi Triq Hompesch, Fgura u l-Kunsilliera eletti għan-nom tal-Partit Laburista, li huma f'maġġoranza fil-Kunsill Lokali Fgura, ma kienux qed jaqblu fuq din il-kwistjoni mat-tlett Kunsilliera eletti għan-nom tal-Partit Nazzjonalista. Din il-kwistjoni sabet ruħha bħala kwistjoni topika ta' prominenza fil-media;

Illi b'risposta għall-artiklu li deher fis-26 ta' Lulju, 2001, fl-istess ġurnal, it-tlett Kunsilliera rikorrenti ppubblikaw ittra fis-7 ta' Awissu, 2001, fejn fost affarijiet oħra qalu li "il-Kunsill Lokali Fgura naqas li jagħmel konsultazzjoni pubblika dwar din il-materja (i.e. il-proġett ta' Hompesch Road) u qed jinjora l-opinjoni pubblika dwar din il-kwistjoni";

Illi l-Kunsill Lokali Fgura ipproċeda b'kawża ta' libell kontra r-rikorrenti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) li b'sentenza tat-12 ta' Novembru, 2002, sabet din il-pubblikazzjoni libelluża u malafamanti u kkundannat lir-rikorrenti iħallsu d-danni fis-somma ta' elfejn Lira (Lm2000). Ir-rikorrenti appellaw minn din is-sentenza u b'sentenza tal-24 ta' Novembru, 2003, il-Qorti ta' l-Appell (Sede Inferjuri) kkonfermat dik il-parti tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) fejn sabet li l-pubblikazzjoni kienet libelluża u malafamanti iżda irriformata fil-*quantum* ta' danni billi rriduċiet dawn id-danni minn Lm2000 għal Lm600;

Illi l-esponenti jħossu illi l-pubblikazzjoni in kwistjoni hija kritika leġittima ta' Gvern Lokali permissibbli f'soċjeta' demokratika u għalhekk is-sanzjonijiet imposti fuqhom mill-imsemmija Qrati qed jilledulhom id-dritt fondamentali tagħhom ta' l-liberta' ta' espressjoni garantita lilhom mill-Kostituzzjoni ta' Malta fl-Art. 41 u mill-Konvenzjoni Ewropea fl-Art. 10;

Għaldaqstant, l-esponenti jitolbu bir-rispett li dina l-Onorabbli Qorti joġogħba tiddikjara li bis-sentenzi fuq ċitati

fil-konfront tagħhom u b'mod partikolari bil-kundanna li jħallsu danni lill-Kunsill Lokali Fgura, ġie vvjolat id-dritt tagħhom tal-liberta' tal-espressjoni u dan bi vjolazzjoni tal-preċitati Art. 41 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-Art. 10 (l-Ewwel Skeda tal-Kap. 319) tal-Konvenzjoni Ewropea u b'hekk tagħtihom dawk ir-rimedji li jidhrilha xierqa fis-sitwazzjoni.

Talbu għalhekk li din il-Qorti tiddikjara li bis-saħħa tas-sentenzi minnhom imsemmija fil-konfront tagħhom, u b'mod partikolari bil-kundanna li jħallsu d-danni lill-Kunsill Lokali intimat, ġie vjolat id-dritt tagħhom tal-liberta' tal-espressjoni u dan bi ksur tal-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-artikolu 10 (l-Ewwel Skeda tal-Kap 319) tal-Konvenzjoni Ewropeja u b'hekk tagħtihom dawk ir-rimedji li jidhrilha xierqa fis-sitwazzjoni;

Rat id-Degriet tagħha tal-14 ta' Jannar, 2004, li bih appuntat ir-Rikors għas-smigħ tal-20 ta' Jannar, 2004, u ordnat in-notifika tal-atti lil kull min għandu interess, bi tlitt (3) ijiem għat-tweġiba;

Rat it-Tweġiba mressqa mill-Kunsill Lokali intimat fid-19 ta' Jannar, 2004, li biha eċċepixxa;

Illi l-allegazzjonijiet u t-talbiet tar-rikorrenti huma għal kollox frivoli u vessatorji, u infondati fil-fatt u fid-dritt u għalhekk għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-istess rikorrenti;

Illi fis-sentenzi mogħtija mill-Qrati tagħna u imsemmija mir-rikorrenti, ma hemm l-ebda vjolazzjoni tad-drittijiet tar-rikorrent sanċiti fl-artikolu 41 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u fl-artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea, anzi l-istess sentenzi huma konformi u in linea kemm mal-Kostituzzjoni ta' Malta u mal-liġijiet ċivili u Kostituzzjoni ta' Malta u kif ukoll mal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem;

Illi fil-fatt ir-rikorrenti naqsu li jgħidu fir-rikors tagħhom, li skond l-artikolu 10 paragrafu 2 ta' l-imsemmija

Konvenzjoni Ewropea l-eżerċizzju tad-dritt tal-liberta' ta' espressjoni:

"*since it carries with it duties and responsabilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society ... for the protection of the reputation or rights of others ...*"

Illi għalhekk hija propju l-Konvenzjoni Ewropea li tissottolinea l-obbligi u r-responsabbiltajiet tar-rikorrenti li f'soċjeta' demokratika ma jistgħux, permezz ta' pubblikazzjoni li ma tagħtix il-verita' sħiħa, ikissru d-drittijiet fondamentali tal-Kunsill intimat għar-rispett tar-reputazzjoni u tad-dinjita' tiegħu. Fil-każ eżaminat mill-Qrati tagħna ġie ppruvat b'mod ċar u kkonfermat mill-istess Qrati tagħna li r-rikorrenti ma osservawx l-obbligi u r-responsabbilitajiet tagħhom li jirrispettaw ir-reputazzjoni u d-dinjita' tal-Kunsill intimat.

Għaldaqstant it-talbiet tar-rikorrenti għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra tagħhom.

Rat id-Degriet tagħha tal-20 ta' Jannar, 2004, li bih u fuq talba tal-partijiet waqt is-smigħ ta' dak inhar ordnat li l-atti tal-Avviż Ċivili numru 966/01SM maqtugħ mill-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fl-24 ta' Novembru, 2003, jiġu mehmużin mal-atti tar-Rikors, u kif ukoll li r-rikorrenti jieħdu ħsieb jinnotifikaw ukoll lir-Reġistratur tal-Qrati b'kopja tal-istess Rikors;

Rat li r-Reġistratur tal-Qrati, notifikat kif imiss b'kopja tar-Rikors promotur fit-2 ta' Marzu, 2004[1], ma ressaq l-ebda Tweġiba;

Rat in-Nota ta' Riferenzi mressqa mill-Kunsill Lokali intimat waqt is-smigħ tal-25 ta' Frar, 2004[2];

Semgħet it-trattazzjoni fit-tul u bil-fomm tal-avukati tal-partijiet;

---

[1] Paġ. 25 *tergo* tal-proċess
[2] Paġġ. 10 sa 23 tal-proċess

Rat l-atti kollha tar-Rikors u kif ukoll dawk rilevanti mill-inkartament mehmuż;

Rat id-degrieti tagħha tas-16 ta’ Marzu, 2004, u tal-24 ta’ Ġunju, 2004, li bihom ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi bl-azzjoni tagħhom ir-rikorrenti qegħdin jitolbu li jiġi dikjarat li l-jedd tagħhom ta’ espressjoni ma ġiex imħares meta l-Kunsill Lokali tal-Fgura ħa kontrihom proċeduri tal-libell bl-istampa quddiem il-Qrati Ċivili dwar artikolu (ittra) li deher fil-ġurnal “*In-Nazzjon*”[3], li tiegħu hu editur ir-rikorrent John Żammit. Fiż-żmien li nkitbet l-ittra, t-tliet rikorrenti Lombardo, Bonello u Debono kienu kunsillieri fil-Kunsill Lokali tal-Fgura, kif għadhom sallum. L-ittra[4] ġġib il-firma tagħhom it-tlieta u nkitbet bi tweġiba għal artikolu li kien deher f’ħarġa tal-imsemmi ġurnal xi tnax-il jum qabel;

Illi għall-imsemmija azzjoni, l-Kunsill Lokali intimat jilqa’ billi jgħid li l-azzjoni mressqa kontrih hija waħda fiergħa u maħsuba biss biex iddejjaq, u billi jgħid ukoll li s-sentenzi li minnhom jilmintaw ir-rikorrenti huma validi u jaqblu ma’ dak li trid il-Kostituzzjoni, il-liġijiet ċivili u l-Konvenzjoni; iżidu li l-artikolu nnifsu tal-Konvenzjoni jistabilixxi limitazzjonijiet għall-jedd tal-espressjoni ħielsa, u għalhekk minn tali limitazzjonijiet joħroġ l-obbligu li persuna ma tistax permezz ta’ pubblikazzjoni li ma tgħidx is-sewwa kollu tkisser ir-riputazzjoni u l-jeddijiet ta’ l-istess Kunsill;

Illi l-konsiderazzjonijiet ta’ dritt marbutin ma’ dan il-każ jitolbu li l-ewwel tiġi mistħarrġa l-ewwel eċċezzjoni tal-Kunsill intimat. Huwa jgħid li l-pretensjonijiet tar-rikorrenti huma għal kollox fiergħa u maħsuba li jdejqu. La fit-Tweġiba u lanqas matul it-trattazzjoni tal-kawża ma ngħatat tifsira jew ġustifikazzjoni għal din l-eċċezzjoni. Għall-kuntrarju, il-Qorti jidhrilha li l-azzjoni mressqa mir-

[3] Dok “A”, f’paġ. 2 tal-atti tal-kawża 966/01SM
[4] Dok “A”, f’paġ. 2 tal-atti tal-Avviż 966/01SM

rikorrenti – apparti mill-għan utilitarju li tipprova twaqqa' l-effett tas-sentenzi impunjati – tqanqal kwestjoni ta' siwi fundamentali għad-determinazzjoni tal-parametri tal-jedd invokat minn kull wieħed minnhom, kemm jekk fil-vesti tagħhom tal-kunsillieri fi ħdan Kunsill Lokali u kif ukoll fil-kwalita' ta' editur ta' ġurnal;

Illi huwa aċċettat li, bil-kelma "frivola", ġie mill-Qrati mfisser li kwestjoni hija ta' ebda preġju jew siwi u li ma jistħoqqilhiex atenzjoni; filwaqt li bil-kelma "vessatorja" wieħed jifhem li l-kwestjoni tqanqlet mingħajr raġunijiet tajbin biżżejjed u bil-ħsieb li ddejjaq u tirrita lill-parti l-oħra[5]. Il-liġi żżid ukoll il-kwalifika li l-kwestjoni tkun "sempliċement" frivola u vessatorja, jiġifieri tkun mill-ewwel u mad-daqqa t'għajn tidher "vana, nieqsa mis-serjeta', manifestament nieqsa mis-sens u ma jistħoqqilhiex attenzjoni"[6];

Illi ta' min jirrileva li l-eċċezzjoni taħt eżami f'din il-kawża tressqet bħala waħda preliminari, u għalhekk il-Qorti se' jkollha tqisha fid-dawl ta' dak biss li jidher mill-atti, fis-sens ta' jekk, mad-daqqa t'għajn, il-kwestjoni mqanqla mir-rikorrent tikkwalifikax bħala waħda sempliċement frivola u vessatorja fis-sens li għadu kif ġie mfisser. Dan qiegħed jingħad għaliex huwa possibbli wkoll (u mhux l-ewwel darba li dan seħħ) li Qorti waslet għall-fehma li l-kwestjoni kienet waħda fiergħa u vessatorja **wara** li kienet stħarrġitha fil-mertu, jiġifieri lil hinn minn sempliċi apprezzament tal-atti proċesswali mal-lemħa. Tant li l-fatt waħdu li Qorti tkun qieset fit-tul u fil-qofol il-materja milquta mit-talba u mbagħad tiddikjara dik it-talba bħala waħda fiergħa jew li ddejjaq ma jġibx dik is-sentenza bħala waħda kontradittorja jew awtomatikament sindakabbli minn qorti tat-tieni grad[7];

Għalhekk, il-Qorti m'hijiex sejra tilqa' l-imsemmija eċċezzjoni;

---

[5] Kost. **23.11.1990** fil-kawża fl-ismijiet ***Mifsud et vs L-Avukat Ġenerali et*** (Kollez. Vol: **LXXIV.i.227**)
[6] Kost. **10.5.1995** fil-kawża fl-ismijiet ***Ċiantar et vs Il-Prim Ministru ta' Malta*** (Kollez. Vol: **LXXIX.i.126**)
[7] Ara Kost. **17.1.1996** fil-kawża fl-ismijiet ***Azzopardi vs Reġistratur tal-Qorti et*** (Kollez. Vol: **LXXX.i.4**)

Illi għal dak li jirrigwarda l-mertu tal-azzjoni, jiġi osservat li f'din il-kawża, ir-rikorrenti m'humiex qegħdin jgħidu li xi parti mil-liġi applikata mill-Qorti fis-sentenzi li għalihom jirreferu tikser il-jedd fondamentali tagħhom għal espressjoni ħielsa. Huma qegħdin jgħidu li huma s-sentenzi nfushom li jċaħħdulhom dak il-jedd. Ir-rikorrenti jgħidu li dak li għamlu kien parti mid-dmir tagħhom bħala kunsillieri eletti lejn il-pubbliku li jirrappreżentaw, fl-ambitu tal-Kunsill Lokali li minnu jagħmlu parti u fil-jedd li l-istess pubbliku għandu li jkun mgħarraf bi ħwejjeġ ta' interess pubbliku li jinteressawh;

Illi l-Qorti tifhem ukoll li r-rwol tagħha f'din l-istanza kostituzzjonali m'huwiex wieħed li jħalliha terġa' tidħol f'eżami tal-mertu tal-proċedura tal-libell għaliex din il-Qorti ma tistax isservi bħala qorti "tat-tielet appell", kif ta' spiss jingħad. Is-sejbien ta' ħtija fir-rikorrenti fuq ir-riżultanzi u għar-raġunijiet imsemmija fis-sentenzi msemmija jikkostitwixxu fatt li din il-Qorti fil-kompetenza kostituzzjonali tagħha ma tistax terġa' tiddibatti. Dak li din il-Qorti tista' u sejra tagħmel huwa li tqis jekk jirriżultax li l-imsemmija sentenzi jiksru il-jedd tar-rikorrenti (kemm bħala l-awturi tal-ittra u bħala kunsillieri, u kif ukoll bħala editur tal-ġurnal li fih dehret l-ittra) għall-espressjoni ħielsa;

Illi għandu jingħad li l-liberta' tal-espressjoni żżomm post ewlieni fil-qafas tal-jeddijiet fondamentali tal-bniedem, u dan mhux biss għaliex uħud mill-jeddijiet fondamentali l-oħrajn jissawru fuq l-eżerċizzju tal-liberta' tal-espressjoni, imma għaliex dik l-istess liberta' ta' spiss taħbat ma' interessi jew saħansitra ma' jeddijiet oħrajn daqstant fundamentali. Huwa minħabba f'hekk li mil-liġi nfisha[8] joħroġ li, għalkemm il-liberta' tal-espressjoni hija daqshekk importanti, hija wkoll waħda mil-libertajiet l-aktar suġġetti għal-limitazzjonijiet li jagħtu marġini mhux illimitat ta' applikazzjoni lill-organi tal-Istat (kemm lil-leġislatur, fl-għamil ta' liġijiet, u kif ukoll lill-ġudikatura, fit-tifsir u l-applikazzjoni tal-liġijiet fis-seħħ)[9]. Min-naħa l-oħra, hija l-

[8] Ara art. 41(2) u (4) tal-Kostiruzzjoni u art. 10(2) tal-Konvenzjoni
[9] ECHR **7.12.1976** fil-kawża ***Handyside vs U.K.*** (Applik. Nru. 5493/72) par. 48-9

istess liġi[10] li trid li l-applikazzjoni tal-imsemmi marġini, ukoll dik magħmula minn qorti indipendenti u imparzjali, tkun suġġetta għas-superviżjoni u skrutinju tal-organi ġudizzjarji konvenzjonali[11]. Il-kejl ewlieni li bih jitqies jekk l-indħil fil-jedd ta' espressjoni ħielsa huwiex permess huwa l-kejl tal-proporzjonalita' tal-għamil li jillimita l-jedd;

Illi għalhekk, filwaqt li kull għamla ta' espressjoni, magħmula b'kull mezz maħsub biex ixerridha, tgawdi mill-ħarsien tal-liberta' ta' espressjoni, il-liġi tagħfas ħafna fuq il-ġustifikazzjoni tal-limitazzjonijiet permissibbli għall-istess liberta'.[12] Ta' min ifakkar li l-jedd tal-espressjoni ħielsa japplika kemm għall-espressjoni nfisha u kif ukoll għall-meżż użat biex ixerridha[13]. L-istess jedd japplika kemm għal tagħrif (informazzjoni) u kif ukoll għal idejat jew fehmiet, li mhux meħtieġ li jkunu fatti li wieħed jista' jivverifika[14], għaliex il-jedd ta' espressjoni ħielsa jħares ukoll fehmiet, kritika u spekulazzjoni[15];

Illi fost iċ-ċirkostanzi maħsuba taħt il-liberta' tal-espressjoni, il-liġi tħares il-jedd li wieħed "jirċievi idejat u tagħrif mingħajr indħil, (u) liberta' li jikkomunika idejat u tagħrif mingħajr indħil (kemm jekk il-komunikazzjoni tkun lill-pubbliku in ġenerali jew lil xi persuna jew klassi ta' persuni)"[16]. Iżda ġie mfisser li d-dritt li tikkomunika idejat u tagħrif ma jfissirx li wieħed għandu d-dritt ta' aċċess għall-meżżi li bihom tali tagħrif jista' jixxerred jew jitqassam[17];

Illi filwaqt li l-artikolu 41(2) tal-Kostituzzjoni jagħmilha ċara li l-ebda ħaġa magħmula skond l-awtorita' ta' xi liġi m'għandha titqies inkonsistenti mal-jedd imħares taħt is-sub-artikolu (1) għal dak li, fost l-oħrajn, jirrigwarda l-ħarsien tar-reputazzjonijiet, drittijiet u libertajiet ta' persuni oħra, l-artikolu 10(2) tal-Konvenzjoni jrid li billi l-eżerċizzju

---

[10] Artt. 19 u 50 tal-Konvenzjoni
[11] ***Handyside*** par 50
[12] Harris, O'Boyle & Warbrick Law of the European Convention of Human Rights (1995) paġ.377
[13] *Ibid.* paġ. 379
[14] ECHR **8.7.1986** fil-kawża ***Lingens vs Austria*** (Applik. Nru. 9815/82), par. 34 sa 47
[15] ECHR **25.6.1992** fil-kawża ***Thorgeir Thorgeirson vs Iceland*** (Applik. Nru 13778/88), par. 55 sa 70
[16] Art 41(1) tal-Kostituzzjoni. L-art. 10(1) tal-Konvenzjoni jiġbor kollox fil-frażi "jinkludi l-liberta' li jkollu opinjonijiet u li jirċievi u jagħti informazzjoni u idejat mingħajr indħil"
[17] ECommHR **14.6.1971** fil-kawża ***X & Association Z vs U.K.*** (Applik. Nru, 4515/70), par. 38

tal-liberta' tal-espressjoni jġib miegħu dmirijiet u responsabbiltajiet, jista' jkun suġġett għall-formalitajiet, kundizzjonijiet, restrizzjonijiet jew penali kif preskritti b'liġi u jkunu meħtieġa f'soċjeta' demokratika;

Illi fil-qasam komunikazzjoni bil-mezzi tal-istampa, imbagħad, l-indħil li l-jedd tal-espressjoni ħielsa jirreferi għalih jista' jkun indħil minn awtorita' pubblika wara li jkun sar l-eżerċizzju ta' dak il-jedd. Dan jiġri fil-każ ta' proċedimenti kriminali għall-malafama jew proċeduri ta' disprezz[18] għall-proċedimenti ta' għamla ċivili f'libell: f'din l-aħħar ċirkostanza, kundanni qawwija jew mhux mistennija ta' kumpens għad-danni f'libelli famużi minħabba pubblikazzjonijiet tqiesu bħala ksur tal-jedd tal-espressjoni [19]. Meta jkun qiegħed jitqies jekk teżistix limitazzjoni mistħoqqa tal-jedd tal-espressjoni ħielsa, mhux ta' min iwarrab it-twiddiba li "*post-publication sanctions may have an impact on the publication of information other than that against which they are directed because of their 'chilling effect' on those responsible for the subsequent production of other materials*"[20]. F'dan ir-rigward, il-pożizzjoni ta' ċerti kategoriji partikolari ta' persuni fil-ħajja pubblika tqieset bħala raġuni rilevanti li għaliha l-indħil jew limitazzjonijiet li l-Istat jista' jagħmel għall-jedd tal-espressjoni ħielsa għandhom jiġu mifhuma f'tifsira dejqa aktar milli wiesgħa[21]. Fost dawn il-kategoriji, ewlenija fosthom hija dik ta' persuni involuti fil-ħajja politika[22];

Illi b'żieda ma' dan il-Qorti ssib li s-siltiet li ġejjin mill-kittieba diġa' msemmija huma siewja għall-każ preżenti. Kemm hu hekk, jingħad illi l-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem "*attaches the highest importance to the protection of political expression and, generally, requires the strongest reasons to justify impediments on the exercise of political speech. ... The privileged position of*

[18] ECHR **26.4.1979** fil-kawża ***The Sunday Times vs U.K.*** (Applik. Nru. 6538/74), par. 54-7

[19] Ara, per eżempju, ECHR **13.7.1995** fil-kawża ***Tolstoy Miloslavsky vs U.K.*** (Applik. Nru. 18139/91), par. 35 sa 49

[20] Harris, O'Boyle & Warbrick *op. cit.* paġ. 387-8

[21] ECHR **23.4.1992** fil-kawża ***Castells vs Spain*** (Applik. Nru. 11798/85), par. 42-3 (kawża li tirreferi għall-kategorija ta' persuni mdaħħlin fil-qasam politiku)

[22] ECHR **13.11.2003** fil-kawża ***Scharsach & News Verlagsgesellshaft vs Austria*** (Applik. Nru. 39394/98), par. 29

political speech derives from the Court's conception of it as a central feature of a democratic society, both in so far as it relates to the electoral process and to day-to-day matters of public concern. ... The protection of expression rights of politicians demands particular stringency, the more so for members of the opposition. There is, though, a price to be paid: politicians are required to be tolerant of criticisms of themselves, even of sharp attacks, in the same democratic interest."[23];

Illi minkejja dan għandu jiġi ċċarat ukoll li ngħad b'awtorita' li l-artikolu 10 tal-Konvenzjoni "*does not, however, guarantee a wholly unrestricted freedom of expression even with respect to press coverage of matters of serious public concern. Under the terms of paragraph (2) of the article the exercise of this freedom carries with it 'duties and responsibilites', which also apply to the press. These 'duties and responsibilites' are liable to assume significance when, as in the present case, there is a question of attacking the reputation of private individuals and undermining the 'rights of others'. ... By reason of the 'duties and responsibilities' inherent in the exercise of the freedom of expression, the safeguard afforded by article 10 to journalists in relation to reporting on issues of general interest is subject to the proviso that they are acting in good faith in order to provide accurate and reliable information in accordance with the ethics of journalism."*[24];

Illi l-Qorti tqis ukoll li ż-żamma tal-bilanċ bejn il-jedd tal-espressjoni ħielsa u l-jedd għar-riputazzjoni, l-unur u l-isem tajjeb tal-persuna hija preokkupazzjoni kruċjali li l-Qrati tagħna żammew quddiem għajnejhom f'każi ta' din l-għamla, ukoll meta ingħatat tifsira aktar liberali tal-jedd tal-espressjoni ħielsa[25]. Fil-qasam ta' proċedimenti taħt il-Liġi tal-Istampa u kif dawn jaħbtu mal-jedd tal-espressjoni ħielsa, il-Qorti m'għandhiex għalfejn telabora, u jidher biżżejjed li tirreferi għas-sentenza li ngħatat mhux wisq żmien ilu mill-Qorti Kostituzzjonali fil-kawża fl-ismijiet

---

[23] Harris, O'Boyle & Warbrick , *op. cit.* paġ. 397

[24] ECHR **20.5.1999** fil-kawża ***Bladet Tromso and Stenaas vs Norway*** (Applik.Nru. 21980/93), par. 65

[25] App. Ċiv. **16.1.2002** fil-kawża fl-ismijiet ***Dr Joseph M. Fenech vs Louis Cauchi et***

Glenn Bedingfield kontra l-Kummissarju tal-Pulizija et[26]**,** li fiha ġabra sfiqa ta' prinċipji rilevanti u aġġornati tat-tifsira tajba li jmissha tingħata għall-bilanċ ta' jeddijiet hawn fuq imsemmi. Minnha joħroġ ukoll li l-limitazzjonijiet u s-sanzjonijiet maħsuba fil-liġijiet tagħna dwar l-istampa huma meqjusa bħala meħtieġa f'soċjeta' demokratika, kif imfissra f'għadd ta' deċiżjonijiet tal-Qorti ta' Strasburgu[27] ;

Illi l-kawża preżenti tintlaqat fil-qalba minn dawn il-konsiderazzjonijiet ta' dritt li l-Qorti għadha kif semmiet. Ir-rikorrenti, fis-sottomissjonijiet magħmula mid-difensur tagħhom, jisħqu illi l-proċeduri ta' libell meħudin fil-konfront tar-rikorrenti ma kinux inbdew minn persuna fiżika, imma minn Kunsill Lokali u għalhekk, ir-restrizzjonijiet maħsuba fil-Kostituzzjoni jew fil-Konvenzjoni għall-jedd ta' espressjoni ħielsa ma japplikawx. Minbarra dan iżidu jgħidu wkoll li l-ittra tagħhom ma kinitx tikkritika persuni individwali, imma l-ħidma in ġenerali ta' Gvern Lokali fil-persuna tal-imsemmi Kunsill, u għalhekk ukoll il-limitazzjonijiet tal-eżerċizzju tal-jedd ta' espressjoni ħielsa ma jistgħux jintużaw kontrihom ladarba l-mira tal-ittra tagħhom kienet kritika lejn għamil jew azzjoni amministrattiva. Il-Qorti ssib li dawn l-argumenti tar-rikorrenti ma jirriflettux sewwa t-tifsira li ngħatat lid-dispożizzjonijiet rilevanti li jħarsu d-dritt tal-espressjoni ħielsa u l-limitazzjonijiet preskritti għal tali dritt. Minbarra dan, l-awtorita' ġudizzjarja li huma jistrieħu fuqha[28] tirrigwarda ksur tal-jedd fondamentali fir-rigward ta' proċeduri kriminali meħuda mill-Pulizija mingħajr il-kwerela tal-parti offiża (li żgur ma kienx il-każ fil-proċedura li nbdiet mill-Kunsill kontra r-rikorrenti), u lanqas ma jingħad fiha li l-Istat jew attributi tiegħu (bħalma huwa l-Gvern Lokali rappreżentat minn Kunsill Lokali) ma jgawdux il-jedd li jħarsu l-unur, ir-riputazzjoni jew l-isem tajjeb tagħhom;

Illi b'mod partikolari, l-elementi ewlenin li fuqhom jistgħu jistrieħu l-limitazzjonijiet validi tal-jedd tal-espressjoni

---

[26] 7 ta' April, 2003

[27] Ara, per eżempju, ECHR **27.6.2000** fil-kawża ***Constantinescu vs Romania*** (Applik.Nru. 28871/95**)** par 67-9 u ECHR **10.6.2003** fil-kawża ***Cumpana & Mazare vs Romania*** (Applik. Nru. 33348/96), par. 46-9

[28] Riferenza Kost. **5.10.1992** fil-kawża fl-ismijiet ***Pulizija vs Brincat et*** (Kollez. Vol: **LXXVI.i.110**)

ħielsa ma ġew bl-ebda mod attakkati kif imiss mir-rikorrenti. Dawn l-elementi (magħrufin u mtennija darba wara l-oħra mill-Qorti Ewropeja) huma (a) limitazzjoni stabilita minn liġi; (b) limitazzjoni maħsuba għall-ħarsien ta' persuni oħrajn; (ċ) il-proporzjonalita' tal-limitazzjoni u (d) li l-limitazzjoni hija ġustifikabbli f'soċjeta' demokratika. M'hemmx dubju li l-bażi tas-sentenzi li minnhom jilmentaw ir-rikorrenti hija liġi speċjali – il-Kapitolu 248 tal-Liġijiet ta' Malta – li kienet fis-seħħ kemm meta dehret l-ittra u kif ukoll fiż-żmien kollu rilevanti matul il-proċeduri ċivili li wasslu għas-sentenza fit-tieni grad. Ma jidhirx lanqas li hemm dubju li r-rimedju mogħti fl-artikolu 28 tal-Kap 248 huwa rimedju mogħti lil persuna li tista' tħossha mweġġa', disprezzata jew ridikolata fil-ġieh tagħha;

Illi dwar iż-żewġ elementi l-oħrajn, u fid-dawl tal-osservazzjonijiet li saru aktar qabel, il-Qorti jidhrilha li s-sanzjoni imposta fuq ir-rikorrenti kienet waħda proporzjonali, l-iżjed meta wieħed jieħu kont tal-fatt li l-ammont ta' danni pagabbli lill-Kunsill Lokali intimat tnaqqas b'mod sostanzjali mill-Qorti tat-tieni grad fis-sentenza aħħarija tagħha. Dwar jekk il-limitazzjoni – jiġifieri l-konsegwenza ta' proċediment ċivili ġudizzjarju kontra min jagħti malafama lil ħaddieħor bil-mezz tal-istampa – hijiex waħda ġustifikata f'soċjeta' demokratika, il-Qorti tgħid biss li il-Liġi tal-Istampa ma twaqqafx minnha nfisha (għalkemm tista' tnaqqar mill-assolutezza tal-liberta' tal-espressjoni) l-eżerċizzju tal-jedd tal-espressjoni ħielsa, u, b'mod partikolari f'dan il-każ, ir-rikorrenti lanqas għamlu xi sottomissjoni f'dan is-sens;

Illi għalhekk l-Qorti hija tal-fehma li ma tistax issib li saret xi ħaġa waqt il-proċeduri ġudizzjarji meħudin kontra r-rikorrenti mill-Kunsill Lokali intimat li tista' titqies bħala ċ-ċaħda tal-jedd tagħhom għall-espressjoni ħielsa. Il-proċedura meħuda kontra r-rikorrenti taħt l-Att dwar l-Istampa ma kienx proċediment awtomatiku imnissel biss għax ġiet pubblikata l-ittra min-naħa tagħhom. Lanqas ma kienet effett awtomatiku ta' ksur tal-Kodiċi tal-Etika għall-Kunsillieri Lokali, kif forsi jipprova jargumenta l-Kunsill Lokali intimat. Ir-raġuni waħdanija għaliex ittieħdu l-proċeduri kontra r-rikorrenti (u s-sentenzi mogħtija taw

raġun lil min bdiehom) kienet għaliex, fl-eżerċizzju tal-jedd tagħhom li jesprimu rwieħhom u jikkomunikaw fehmiet u tagħrif, ir-rikorrenti qabżu mil-limitu permess minn dak il-jedd u rrendew irwieħhom ħatja li kisru jedd daqstant ieħor siewi li jħaddan il-Kunsill Lokali intimat. Lanqas ma jista' jingħad li l-Kunsill Lokali intimat jaħti għal xi ksur tal-jedd tar-rikorrenti għar-raġuni li beda l-proċedura tal-libell, għaliex il-Kunsill kien qiegħed jeżerċita jedd (il-jedd ta' aċċess għal qorti imparzjali u indipendenti għad-determinazzjoni dwar l-eżistenza ta' dritt jew obbligu ċivili) li jgawdi taħt l-ogħla liġi tal-pajjiż. Il-massima *qui suo jure utitur neminem laedere videtur* issib applikazzjoni f'dan ir-rigward;

Illi wara li l-Qorti fliet sewwa l-argumenti tal-partijiet u l-proċeduri li fuqhom jissejjes l-ilment tar-rikorrenti, hija tasal għall-fehma li l-imġiba tal-Qrati li taw is-sentenzi li dwarhom jilmintaw ir-rikorrenti u l-istess sentenzi jaqgħu sewwasew fil-limiti ta' għamil jew formalitajiet magħmula skond l-awtorita' ta' liġi u meħtieġa f'soċjeta' demokratika. Fl-ewwel lok, kemm il-Qorti tal-ewwel grad u kif ukoll il-Qorti fi stadju tal-appell għamlu riferenza speċifika għall-bilanċ li jrid jinstab bejn id-dritt tal-espressjoni ħielsa u l-jeddijiet ta' persuni individwali. Dan għamluh ukoll b'riferenzi diretti għal deċiżjonijiet awtorevoli fil-mertu. Dan juri wkoll li l-istess Qrati kienu konsapevoli tal-jeddijiet taż-żewġ partijiet, u dan l-għarfien tagħhom jitfa' dawl fuq x'wassalhom li jaslu għad-deċiżjoni li fl-aħħar waslu għaliha;

Illi, fuq kollox, minn dak li joħroġ mill-atti tal-kawża mibdija kontra r-rikorrenti, il-konklużjoni li tinstilet minn dawk is-sentenzi m'hijiex attakk fuq il-jedd tagħhom li jesprimu rwieħhom b'mod ħieles, imma attakk kontra l-abbuż mill-jedd li kellhom a skapitu tal-jeddijiet tal-Kunsill Lokali intimat;

Għal dawn ir-raġunijiet il-Qorti qegħda tiddeċiedi billi:

Tiċħad l-ewwel eċċezzjoni tal-Kunsill Lokali intimat u tiddikjara li l-azzjoni tar-rikorrenti m'hijiex la waħda fiergħa u lanqas vessatorja;

Tiċħad it-talbiet tar-rikorrenti, billi m'humiex mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt, filwaqt li **tilqa' l-eċċezzjonijiet l-oħrajn** tal-Kunsill Lokali intimat; u

Tikkundanna lir-rikorrenti jħallsu l-ispejjeż ta' dawn il-proċeduri.

Moqrija

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------